Védjük vagy védjen?

Nem akarnék hosszasabb nyelvtani magyarázatba fogni a fenti két szó közötti jelesebb különbségekről. Talán a legfontosabbat mégis: az egyikben benne vagyunk magunk is —, vagyis a beszélő —, míg a másikban külső szemlélők vagyunk csupán.

Vegyünk hát egy valóságos példát, mi több, állítsuk rögtön feje tetejére a két szó közötti, imént említett különbséget. Hangozzék hát így a kérdés: védjük-e a természetet, a környezetet, vagy az védjen minket? Hm. Nem könnyű megfelelni, pedig hirtelen az ember nyelve hegyére toluinának a válasz szavai. Hajlamosak lennénk meggondolatlanul azt mondani, hogy természetesen védjük meg a természetet. Évek óta zászlóként lengetjük a fejünk fölött a veszélyt jelző mondatokat, melyek szerint baj lesz, ha nem csinálunk valamit. A természet életébe ugyanis oly módon avatkoztunk bele, amelynek következtében itt-ott fölborult a biológiai egyensúly és állatfajok, növények százai tűntek el nyomtalanul örökre. Mi tehát a kézenfekvő teendő? Ahol beavatkozni kívánunk a dolgok természetes menetébe, ott alaposan át kell gondolni minden mozdulatot, kiszámítani a természet lehetséges válaszait és aszerint cselekedni. De kiszámítható-e a természet? Bizony ki! Az ugyanis — ellentétben sok emberrel — egyenes, becsületes. Nem hazárdírozik, nem rejti el válaszait, hanem igazat mond. Vagyis, ha megkérdezzük, elsorolja tennivalóinkat. No, persze, kérdezni tudni kell! Hiába mindenféle környezetvédelmi és természetóvó törvény, tanácsrendelet és miegyéb, ha „odalenn" fütyülnek a kérdésekre, netán a rosszul kérdezők közé tartoznak az illetékesek. Előbb járnánk, ha nem restellnének ilyenkor a hozzáértőkhöz fordulni, hiszen számtalan mezőgazdasági mérnök, kertész, biológus foglalkozik ma már a természet titkainak faggatásával. Ők nyilván szívesen segítenek egy-egy gond megoldásában.

Számtalan jó példát mondhatok, ahol jól, sőt kitűnően tették föl a kérdést! A balassagyarmatiakat hadd említsem, akik közül néhány lelkes természetvédő — nem kevés hivatalos segítséggel — minden bizonnyal megmentette a már-már pusztulásnak indult, ritkaszép, Ègerlápot. Milliárd szúnyog között, tűző napon, de hóban, fagyban, sárban is dolgoztak, hogy megfelelő átereszeket építsenek, hogy gátat vessenek az elszökő víznek. Munkájukat most csillogó tavak és bővízű csatornák igazolják. Mondhatom a salgótarjáni és a rétsági lakótelepeket, ahol a házak kiölte fák helyén újakat ültettek és gondoznak ma is — akárcsak másutt a megyében. Nógrád településeinek utcái, házai szépek, gondozottak. Most, hogy a tavasz ránkköszöntött, még inkább mutatkoznak a tiszta, virágos településért indított mozgalom eredményei: rügyet pattantó fiatal facsemeték, bokrosodó cserjék, színesedő virágok.

Az elmúlt esztendőben például több tízmillió forintnyi társadalmi munkát végeztek a megye lakói szűkebb környezetük megóvására, szépítésére! Még soha ennyit!

Csak ne látná az ember, hogy milyenek az erdei utak! Csak ne látná a rosszul, vagy sehogysem épített szeméttelepeket! A patakba tisztítatlan züdüló szennyvizet! A kéményből ömlő füstöt, kormot, szállongó port! Az útfélre hányt, tömött műanyag zsákokat, vaskályhát, Trabant-ajtót!

A természet nem kiabál. Legalábbis hallhatóan nem. Ám, amíg most a jó időben pendülnek a fák, a füvek, addig az imént sorolt helyeken minden pusztul! Eltűntek a patakból a halak, nem hajt ki az árokparti tarack, erőtlenül kapaszkodik az útszélen a fiókakác. Messzehangzó néma kiáltás.

Vagyis hát védjük a természetet . . .? Is-is. Még mindig nem eléggé. Sok üzem, vállalat inkább fizeti a környezet szennyezéséért kiszabott bírságot, mintsem védőberendezésekre költené a milliókat. Hiába az éber szemű tanácsi dolgozó, minden zsákot cipelő ember után nem eredhet. A számtalan jó példára számtalan rossz példa is rímel. Sajnos! Pedig a „védjük, vagy védjen" kérdés a természet ügyében összekapcsolódik. Csak akkor védhet és véd meg bennünket a természet, ha mi magunk is védjük azt, ami majdan védelmet kínál. Védjük tehát, hogy védjen! Csak el kéne már fogadni egy régi igazságot végre: nem lehetünk meg egymás nélkül.

Hortobágyi Zoltán

Gyógyító barlangok

A monsummanói La Grotta Giusti

Az országjáró turisták nagy bánatára mind kevesebbet hallani a tapolcai tavasbarlangról, amelyben egykor hangulatos csónaktúrák résztvevőiként gyönyörködhettünk a föld alatti kővilágban. (Amint az köztudomású, sajnos, a közeli bauxitbánya mélyülése miatt egyszerűen kiszaladt onnan a víz.) Azok viszont, akik légzőszervi betegségekben szenvednek, annál többet emlegetik Tapolcát, ahol a tavasbarlangtól néhány száz méternyire egy másik föld alatti üreg is tátong, s ebben tartózkodva szinte egyszeriben elmúlnak az asztmás rohamok és megszűnik a szamárköhögés. A gyógyulás oka tulajdonképpen nagyon egyszerű: abban a kórház alatti barlangcsoportozatban rendkívül tiszta a levegő, a relatív páratartalom igen magas, s hiányzik onnan mindaz a szenny, amely piszkítja, pusztítja a földfelszíni világot.

Hogy magát a kiszáradt tavasbarlangot is átalakítják-e ilyen kúrálóhellyé, nem tudni — ezt a funkcióváltást egyébként legkiválóbb hazai barlangszakértőnk, dr. Kessler Hubert is javasolta —, az viszont tény, hogy nemcsak gyönyörködtetni, kalandra csábítani tudnak az efféle üregek, hanem többé-kevésbé ki is űzik a kórt az emberi szervezetből.

Eleink nyilván már régóta tapasztalhatták, hogy bizonyos barlangokba bújva szinte megfiatalodnak, légzésük könnyebbé válik, nehezen mozgó tagjaik ismét úgy forognak, mint amikor még kamaszként futkároztak. Arra viszont, hogy voltaképpen mi okozza ezt az általános megkönnyebbülést, ismereteink szerint csak a múlt század második felében kezdték keresni a tudományos választ. Mégpedig az itáliai Monsummanóban, ahol ma Európa legismertebb és legnépszerűbb klimatikus gyógyhelyeként fogadja ezerszám érkező vendégeit a La Grotta Giusti nevű barlang.

Nos, ezt a hegymélyi birodalmat —, amely egyébként Firenzétől nem messze tátong — 1848-ban kőfejtés során fedezték fel. Akik elsőként tették be oda a lábukat, azok egyrészt a gyönyörűnél gyönyörűbb cseppkövek láttán álmélkodtak, másrészt meg azt tapasztalták, hogy a benti hőmérséklet igen magas: majdnem 40 fok a Celsius-skálán. És nem sok időnek kellett eltelnie ahhoz sem, hogy kiderüljön: a La Grotta Giustiban elhagyja a testet a csúz, kiszökik belőle a podagra — egyszóval tökéletesen tekeredtek, csavarodnak az ízületek.

Mondani sem kell, hogy a „monsummanói csodá"-nak hamarosan híre ment és nem kisebb világhírességek zarándokoltak el oda, mint az olaszok legendás szabadsághőse, Garibaldi, a muzsikusfejedelem Verdi, s nem sokkal utánuk a mi Kossuth Lajosunk, aki turini, azazhogy torinói remeteségéből rándult át orvosi tanácsra megízlelni a páradús levegőt.

De adjuk is át a szót neki és idézzük egy 1871-ben Mednyánszky Sándorhoz írott levelét, amelyben egyebek közöttígy festi le a néki oly kedvessé lett helyet. „Felölt az ember az illem kedvéért egy hosszú asszonyinget, papucsot húz a lábára és bemegyen a stearin-gyertyákkal kivilágított barlangba... mulatja magát a szebbnél-szebb stalactitok és stalagmitok bámulásával, s mintegy tízpercnyi ülés után elkezd az ember izzadni". „Fogalmam sem volt ily tenger izzadás lehetőségéről, de teljességgel nem kellemetlen, mert nincs hőséggel, vértódulással összekötve..., az ember igen jól érzi magát." „...abban a szép Grottában az én csúzom tökéletesen el lett seperve..."

És Kossuth nem lett volna Kossuth, ha a gyógyhatás okát is el nem kezdi keresni: ...forduljanak a physicához..." — javasolta, mert ott „...vulcanicus erők vannak még activitásban..."

A szakemberek valóban a fizika eszközeivel derítették ki aztán, hogy a monsummanói barlang azért könnyíti meg mind a mozgást, mind a légzést, mert igen magas ott a relatív páratartalom, nagy a levegő radontartalma, erős a negatív ionizáció —, mindez pedig számos testi kínra hat áldásosan.

Ám, aki Európa közelebbi tájain akar gyógyüregekre bukkanni, az viszonylag nem távol, az erdélyi Torján is megtapasztalhatja, miképpen élénkítenek bizonyos gázok és gőzök. Az említett hely már a XVIII. század végén a köszvényesek, fejfájósok, sőt a szembetegek „székelyföldi Mekkája" volt, mégpedig azért, mert — egy 1839-es bécsi lexikonszócikk szerint — ott a szénsavval kevert kénhidrogén a barlang falait szublimált kénnel borítja és a gőzfürdőben a „kórosok" meggyógyulnak.

Ismereteink szerint a torjai büdösbarlang máig nem vált hivatalos gyógyító központtá, míg a szintén erdélyi Parajdon, a helybéli sóbánya majd 200 méteres mélységében több mint két évtizede igen jó eredménnyel kezelik a légzőszervi betegeket.

Van tehát bőven példa arra, hogy sok-sok rászorulón javára lehet hasznosítani azt a „semmit", amely bizonyos föld alatti üregeket kitölt és amelynek tanulmányozását immár jó ideje egy külön szerv, a Nemzetközi Barlangterápiai Bizottság végzi. E bizottság egyébként a tapolcai kúrák sikerére is felfigyelt, s ennek igazán örülhetünk.

A. L.

Nem nagy ügy

Így is lehet

Kellemes meglepetés várta a salgótarjáni filatelistákat pénteken reggel a főpostán, amikor az újjonan megjelent igen szép kiállítású sportbélyegekért, elsőnapos borítékokért mentek. Külön ablaknál szolgálták ki őket, a bélyegeket előre csomagolva, borítékolva kapták. Ilyen módon jóval hamarabb távozhattak az erre a célra kijelölt ablaktól, nem hátráltatták a többi munkahelyek forgalmát, s ráadásul az előcsomagolás következtében — mivel nem kellett a postai dolgozóknak kapkodni, sietni, — jóval kevesebb bélyeg ment hibás szakítás, vágás miatt tönkre. Végső soron nem nagy ügy, szervezés kérdése az egész, ám több száz ember és nemcsak a bélyeggyűjtők, hanem a levelet, táviratot föladó ügyfelek nagy része is kevesebb bosszúsággal kezdte a napot. A megyei hivatal illetékesei foglalkoznak a gondolattal, hogy ezentúl rendszeresen, hasonló módon bonyolítják le a bélyegkiadást.

Okosabb gazdálkodás

Mérhető eredményeket hozott néhány energiatakarékossági intézkedés az Üvegipari Művek Pásztói Szerszám- és Készülékgyárában. Az idei év első negyedében — a kemény tél ellenére — 3 egész, 3 tized százalékkal kevesebb tüzelőolajat használtak föl, mint az előző év azonos szakában. A spórolást racionálisabb fűtéssel érték el. A többi energiahordozóval: villanyárammal, benzinnel, gázolajjal is ésszerűbben gazdálkodtak a korábbinál.

Ez évben ünnepli tizenötödik születésnapját a Páva Ruhagyár 2. számú jánosaknai üzeme. Az első negyedévben 25 %-kal növelték a termelést, amelyet beruházást nem igénylő mozdulatelemzéses munkamódszer bevezetésének köszönhetnek. Még két szalag, a kismama- és a befejező műveleteket végző szalag átszervezése vár megoldásra, melyet saját erőből kívánnak megoldani. A közelmúltban eredményesen beindult a bedolgozói rendszer is.

— Fotó: Gyurkó —

Községek — társak

Felelősséggel a csitáriakért...

Ott, ahol az Északi-Cserhát legkeletibb szárnya lassacskán dombokká szelidül, vagy inkább a nagyobb hegyvidék kicsiny másolatává; ott nyújtózik a falu — Csitár.

Nem is olyan régen központi község volt. Piliny és Nógrádgárdony tartozott közigazgatási területéhez. 1977-ben azonban a háromtagú tanácsi apparátus Őrhalomba költözött a társközséggé nyilvánított településről. Egy évvel később az addig különálló két termelőszövetkezet is egyesült. Őrhalom és Csitár „kézfogója" nem csupán igazgatási szempontból hozott jelentős változást, hanem a társulással arra is lehetőség nyílt, hogy a tanácsok közösen nagyobb hatékonysággal gazdálkodjanak a rendelkezésükre álló pénzzel.

*Miként fogadta Csitár lakossága az összevonást? Tagadhatatlan, kezdetben idegenkedtek tőle, mert bármilyen igazságos legyen is a dönt*és, *mégis csak furcsa, hogy a szomszéd községben dől el — mégha saját tanácstagjaik közreműködésével is — mi kell a csitáriaknak. Az idő azonban igazolta, hogy a hatszázöt lelket számláló kisközség fejlődése, ellátási színvonala nem szenvedett csorbát.*

Az Őrhalmi közös községi Tanács elnökével, Hegedűs Józseffel sétáltunk át Csitár községen. Az út két oldalán farkasszemet néznek egymással a házak. A kerítések szorosan ölelik őket, mintha attól félnének: elszöknek, tovasuhannak az egykori falusi szokások még fellelhető, gyertyalángnyi emlékei.

Beszélgetünk. Számba vesszük a település eredményeit, minden gondját, baját. A szavakat a látvány formálja valósággá. A korszerűsített Petőfi és Béke út, az új híd, a frissen épült gázcseretelep, az egykori iskolából kialakított óvoda, a kielégítő kereskedelmi ellátás, a bővülő közvilágítás — mind-mind a fejlődés jele. Sokat lendített a köztisztasági helyzeten a közel négy éve bevezetett intézményes szemétszállítás. Az eredmények mögött, szinte minden esetben közös munka, erőfeszítés rejlik.

— Szorgalmas, dolgos emberek élnek itt — mutat körbe a falun Hegedűs József. — Az a legszebb, hogy magukénak érzik szűkebb szülőföldjük minden gondját és készek résztvállalni a feladatokból.

Szóba kerül Csitár népességének csökkenése. Az utóbbi tíz év alatt. 152-en költöztek el a faluból, nagyrészt Balassagyarmatra. Éppen ezért megnövekedett felelősség hárul a közös tanácsra, hogy megfelelő intézkedésekkel fokozza a település népességmegtartó erejét.

— Bár a korábbinál szerényebb méretű fejlesztési lehetőségeink némiképp határt szabnak a vágyaknak, azon fáradozunk, hogy az életfeltételek javuljanak, az ellátás színvonala emelkedjen. Nagy gond az egészséges ivóvíz hiánya. Központi támogatásra lenne szükség a pangó vizű Csitár-patak rendezéséhez. A falugyűlésen is sokan szóvá tették mindezt — magyarázza Hegedüs József.

Belemelegedünk a beszélgetésbe, ügyet sem vetve az egyre jobban szemerkélő esőre. Tóth László portája felé igyekszünk. A községi népfronttitkárt, aki egyben tanácstag is, úgy ismerik, mint a csitáriak lelkes szószólóját. Kedvesen fogad, hellyel kínál bennünket. Őszintén beszél:

— A társközségi viszony miatt, az ellátásban nem szenved hiányt Csitár lakossága, de egy fájó pontja van az embereknek: az iskola körzetesítésével, a pedagógusok távozásával szegényebb lett a közélet. Bizony nem kis gondot jelent a társadalmi ünnepségek megrendezése.

Elgondolkodtatóak Tóth László szavai. Mégis nem szükségszerűen bekövetkezett jelenségről van szó, hiszen Csitáron maradt társadalmi és politikai szervezetek, a székhelyközségben működő összevont intézmények, megakadályozhatják a falusi közélet elszürkülését. Többet kell törődni a szokások, hagyományok, a népi kultúra értékeinek ápolásával, mert ez adja a falu önálló, sajátos arculatát. És ezt az arculatot társközségként sem szabad feladni.

Papp Ferencné, az Őrhalmi Általános Iskola pedagógusa 1966 óta lakik Csitáron. Jó ismerője a helyi viszonyoknak.

— Egykor az iskola volt a falu közéletének színtere — mondja. Otthont adott olyan rendezvényeknek, amelyek bensőséges, családias hangulata máig megmaradt emlékezetemben. Férjemmel — aki szintén pedagógus — számtalan funkciót betöltöttünk Csitáron. Amióta Őrhalomban dolgozunk, a nap nagy részét ott töltjük. Fáradtan érkezünk haza, s nem csoda, ha kevesebbet tudunk tenni a községért.

Kis szünet után még hozzáteszi:

— És valahogyan megváltoztak az emberek is. Zárkózottabbak lettek. Ha szórakozni vágynak, autóba ülnek, mennek a városba. Hétvégeken valósággal kihalt a falu. Ami a társközségi helyzetet illeti, nem panaszkodhatunk. Itt is lehet élni, nem vágyunk el innen. Meg aztán nagyon iparkodik a közös tanács, hogy tovább gyarapodjon a községünk.

Csitáron kívül, még két társközség és négy kisebb település életét kíséri figyelemmel az őrhalmi tanács. A közös gazdálkodáson és ellátáson túl a községek jó közérzetéért, közéletéért azonban nemcsak a tanács tehet sokat. A települések gondjainak megoldása közös ügy, mindenki közös felelőssége. Az emberek boldogulásáért munkálkodni pedig megtiszteltető feladat.

Adorján László